

MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ KADINLARIN YAŞAM KOŞULLARI VE GENİTAL HİJYEN UYGULAMALARI*

LIFE CONDITIONS AND GENITAL HYGIENE PRACTICES IN SEASONAL AGRICULTURAL WOMEN
Yurdağül YAĞMUR**
İlksen ORHAN ERGİN***

Öz

Bu çalışma mevsimlik tarım işçisi kadınların yaşam koşulları ve genital hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapıldı.

Tanımlayıcı nitelikteki çalışma Malatya İli Akçadağ İlçesi'nde bulunan mahallelerde Temmuz-Ağustos 2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini bölgeye kayısı hasadı için gelen 18 yaş ve üstü 500 kadın oluşturmuştur. Kadınlar olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemiyle örnekleme alınmış ve veriler anket formuyla elde edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve χ^2 önemlilik testi kullanılmıştır. Anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde kabul edilmiştir.

Mevsimlik tarım işçisi kadınların yaş ortalamasının 26.05 ± 10.79 , %39.2'sinin temiz içme ve kullanma suyuna ulaşamadığı, %46.8'inin ihtiyaç hissettiğinde banyo yapamadığı ve %56.0'sının ihtiyaç hissettiğinde tuvalete gidemediği bulunmuştur. Evli kadınların %74.3'ünün vajinal duş yaptığı ve %14.2'sinin ise şu anda vajinal enfeksiyonu olduğu saptanmıştır. Mevsimlik tarım işçisi kadınların medeni durumları ($\chi^2=8.880$ $p=0.003$), iç çamaşır değiştirme sıklığı ($\chi^2=9.235$ $p=0.026$), tuvaletten önce ve sonra el yıkama durumu ($\chi^2=13.015$ $p=0.005$), genital bölge temizliğini neyle yaptığı ($\chi^2=9.690$ $p=0.002$), banyo/duş yapma şekli ($\chi^2=6.169$ $p=0.046$), adet döneminde ped/bez değiştirme sıklığı ($\chi^2=16.804$ $p=0.001$) ve daha önce genital enfeksiyon yaşama durumu ile vajinal enfeksiyon arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulundu.

Sonuç olarak mevsimlik gezici tarım işçilerinin yaşam koşulları ve hijyen alışkanlıklarının yetersiz olduğu saptanmıştır. Sorunun çözümü için özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan sağlık personelinin ve yerel yönetimlerin bu konuya dikkati çekilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Sağlığı, Genital Hijyen, Mevsimlik Tarım İşçiliği, Vajinal Enfeksiyon, Yaşam Koşulları.

Abstract

This study was conducted to evaluate the living conditions and genital hygiene practices of seasonal agricultural workers.

The descriptive study was carried out between July and August 2016 in the neighborhoods of Malatya Province Akçadağ District. The sample of the research was formed by 500 women aged 18 and over who came to the region for the apricot harvest. Women were randomly sampled by random sampling method and data were obtained by questionnaire form. Number, percentage, mean, standard deviation and χ^2 significance test were used in the statistical analysis of the data. Significance was accepted at $p < 0.05$ level.

It was found that $26.05 \pm 10.79\%$ of the average age workers of seasonal agricultural workers, 39.2% of them could not reach to clean drinking water and usage water, 46.8% could not take bath when needed and 56.0% could not go to the toilet when they needed it. 74.3% of the married women had a vaginal shower and 14.2% had a vaginal infection at the moment. The marital status of seasonal agricultural workers ($\chi^2= 8.880$ $p=0.003$), the frequency of changing underwear ($\chi^2=9.235$ $p=0.026$), hand washing before and after the toilet ($\chi^2=13.015$ $p=0.005$), what makes the genital area clean ($\chi^2=9.690$ $p=0.002$), bath / showering pattern ($\chi^2=6.169$ $p=0.046$), menstrual cycle changing frequency ($\chi^2=16.804$ $p=0.001$), and statistical comparison between previous vaginal infection and vaginal infection found significant difference.

As a result, living conditions and hygiene habits of seasonal agricultural workers have been found to be inadequate. For the solution of the problem, especially the health personnel working in primary health care services and the local administrations should pay attention to this issue.

Keywords: Women's Health, Genital Hygiene, Seasonal Agricultural Labor, Vaginal Infection, Living Conditions.

1. GİRİŞ

Ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarına göre kadına yüklenen roller ve beklentiler değişebilir. Özellikle Ekonomisi tarıma dayalı ülkelerde kadının tarımsal işlerdeki katkısı daha yüksek düzeydedir (Yıldırac ve ark., 2003). 2015 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de nüfusun %49.8'ini kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2015). TÜİK'in Hanehalkı İşgücü İstatistiği Ağustos 2014 verilerine göre istihdam içinde tarımın payı %22,1'dir (5 milyon 815 bin kişi). Kesin rakam bilinmemekle birlikte bu rakamın yaklaşık %40-50'sinin mevsimlik tarım işçisi olduğu kabul edilmektedir. Bu da kadın-çocuk-yaşlı-geçen olmak üzere mevsimlik gezici ve geçici tarım işçilerinin sayısının 2 milyonun üzerinde olduğunu göstermektedir (TBMM,

* Çalışma 1. Uluslararası Doğu Akdeniz Ebelik Kongresi, 11-14 Mayıs 2017, Adana'da sözel bildiri olarak sunulmuştur.

*** Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, SBF Hemşirelik Bölümü.

*** Msc., İnönü Üniversitesi, SBF Hemşirelik Bölümü.

2015). Kadın çalışanların üçte birini oluşturduğu tarım sektörü (%32,9) kadınlar açısından istihdam yaratan en önemli iki sektörden biridir (TÜİK, 2015).

Mevsimlik tarım işçiliği, tarım sezonunda tarımsal üretimin yapıldığı yöre dışından gelerek, ücret karşılığında, sözleşmeyle veya sözleşme olmaksızın, tarımsal üretimin herhangi bir aşamasında çalışan gerçek kişiler olarak tanımlanmaktadır (TBMM, 2015). Gezici mevsimlik tarım işçileri, işe göre, çeşitli yörelere tek başına ya da aileleri ile giden tarım işçileridir. Gezici kadın tarım işçileri gittikleri yerlerdeki iş yükünün büyük bölümünü üstlenmekte ve aile içi sorumluluklarından dolayı, daha ağır koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Gezici kadın tarım işçileri yorucu tarım işçiliğinin ardından ev ve aile yaşamına ilişkin görevleri de çadır koşullarında yerine getirmektedir (Yıldırak, 2003). Mevsimlik tarım işçilerinin yaşam koşulları da çalışma koşulları kadar zordur (TBMM, 2015). Yaşam koşullarının uygunsuzluğu (sağlıksız barınaklar, temiz içme-kullanma suyunun olmayışı, yaşam alanından atıkların uygun şekilde uzaklaştırılmaması, sağlıksız tuvalet ve banyo ortamı, gıda yetersizliği vb.), işin niteliğine bağlı riskler (uzun çalışma saatleri, tarım ilacı, tozlar, güneş, gürültü) ve sağlık sorunları (kazalar ve yaralanmalar, böcek sokmaları, güneş çarpması vb) ile temel insan hakkı olan sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere ulaşamama nedeniyle gezici mevsimlik tarım (GMT) işçiliği, tarım işçiliğinin en zor biçimlerinden birisidir (Koruk, 2010; Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sağlığını Geliştirme Programı 2011-2015).

Mevsimlik tarım işçilerinin barınak ile çalışma ortamında hijyenin olduğu ve bu sağlıksız koşulların kadınlar açısından büyük sorun oluşturduğu belirtilmektedir. Banyo ve tuvaletlerin hijyenden uzak olduğu, banyo ihtiyacının çadırın etrafında bir alanda veya çadır içinde karşılandığı ve özellikle tuvaletlerin çeşitli bulaşıcı hastalıkların çadır alanlarında görülmesine neden olduğu belirtilmektedir (TBMM, 2015). Genital enfeksiyonlar doğurganlık çağında sık yaşanan üreme sağlığı sorunlarından (Apay ve ark., 2014; Cangöl, 2013). Dünyada her yıl yaklaşık olarak 1 milyon kadın cinsel yolla geçiş göstermeyen üriner kanal enfeksiyonu, bakteriyel vajinozis gibi ürogenital enfeksiyonlara maruz kalmaktadır ve kadınların en az %75'inde genital bir enfeksiyon hikayesi bulunmakta (Karatay, 2006) ve poliklinik başvurularının en sık nedenlerinden birini genital enfeksiyonlar oluşturmaktadır (Temel ve Metinoğlu, 2007; Karatay, 2006).

Genital enfeksiyonların sebepleri arasında; düşük sosyo-ekonomik düzey, eğitim eksikliği, perine hijyen yetersizliği, eliminasyon sonrası temizliğin yanlış yapılması, uygun iç çamaşırı kullanılmaması, dar ve sentetik giysilerin kullanılması, menstruasyon hijyenine yeterince dikkat edilmemesi, vajinal duş alışkanlığı, uzun süreli antibiyotik kullanımı, sağlıksız koşullarda yaptırılan doğum ve kürtajlar sayılmaktadır (Apay ve ark., 2014; Karatay, 2006). Genital enfeksiyonlar düşük doğum ağırlıklı bebek doğumu, abortus ve fetal ölüm, yenidoğanda konjenital enfeksiyonlar, ektopik gebelik, sepsis, servikal kanser, infertilite ve kronik pelvik ağrı gibi bir takım komplikasyonlara (Taşkın, 2015) ve ayrıca kadınlarda psikolojik ve cinsel sorunlar, sosyal izolasyon, halsizlik ve yaşam kalitesinde bozulma gibi problemlere yol açmaktadır (Apay ve ark., 2014). Genital hijyenin sağlanması bu tür enfeksiyonların ve daha ciddi bir takım sorunların önlenmesinde en önemli basamaktır (Cangöl ve Tokuç, 2013).

Mevsimlik tarım işçilerinin ortalama 4 ay kadar bir süre tarlalarda yaşamaları göz önünde bulundurulduğunda (MİGA, 2012) temel hijyen gereksinimlerini ve kişisel bakımlarını yerine getirmede sorunlar yaşadıkları düşünülmektedir. Bu grubun sorunları genellikle gözden kaçırılmakta ya da ihmal edilmekte ve önlenemez nedenlere bağlı olarak zaman, iş gücü ve ekonomik kayıplar yaşanmaktadır. Bu nedenle mevsimlik tarım işçisi kadınların yaşam koşulları ve genital hijyen uygulamalarının belirlenmesi, onlara verilecek sağlık hizmetinin planlanması, enfeksiyonların önlenmesi ve kadın sağlığının korunması açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma mevsimlik tarım işçisi kadınların yaşam koşulları ve genital hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapıldı.

2. YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikteki çalışma Malatya İli Akçadağ İlçesi'nde bulunan mahallelerde Temmuz-Ağustos 2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Mevsimlik gezici tarım işçilerinin bir kısmının kayıt dışı olarak çalışması nedeniyle araştırmada net bir evren sayısına ulaşamamıştır. Araştırmanın örneklemini bölgeye kayısı hasadı için gelen 18 yaş ve üstü 500 kadın oluşturmuştur. Kadınlar olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemiyle örnekleme alınmış ve veriler anket formuyla elde edilmiştir. Anket formundaki sorular kadınların eğitim düzeyine uygun ve basit anlatımla hazırlanmıştır. Anket formunun başında tanımlayıcı özelliklere, ilerleyen kısımlarında ise kadınların yaşam koşullarına, genel ve perine hijyen uygulamalarına ilişkin çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular yer almaktaydı.

Çalışmanın yapılabilmesi için İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan (Karar sayısı: 2016/9-29) ve Akçadağ Kaymakamlığı'ndan yazılı izin alınmıştır. Malatya'da kayısı işçiliği ortalama iki ay sürmekte ve gezici mevsimlik tarım işçileri bu sürede il içerisinde bir kaç farklı yer değiştirmektedir. Yaşam koşulları hakkında fikir edinebilmek için tarım işçilerine işe başladıktan en az on gün sonra ulaşılmıştır. Çalışma verileri araştırmacı tarafından çalışmaya katılmaya gönüllü tarım işçilerinin kaldıkları çadırlarda toplanmıştır. Önce kadınlara araştırmanın amacı açıklanmış, bilgilendirilen

katılımcılardan sözel izin alınmış ve çalışmaya katılmaya gönüllü olanlarla yüz yüze görüşülerek anket formu uygulanmıştır. Her görüşme ortalama 10-15 dk. sürmüştür. Açık uçlu sorular kodlandıktan sonra veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS istatistiksel paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve χ^2 önemlilik testi kullanılmıştır. Anamlılık $p < 0.05$ düzeyinde kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmada mevsimlik tarım işçisi kadınların tamamının Güneydoğu Anadolu bölgesinden (sırasıyla Urfa, Adıyaman, Şırnak, Gaziantep, Diyarbakır ve Mardin) geldikleri saptanmıştır. Kadınların %66.6'sı 18-24 yaş grubunda, %57.4'ü ilköğretim ve altında eğitime sahip ve %66.2'si bekar. Mevsimlik tarım işçisi kadınların yaşları ($\chi^2=4.068$ $p=0.044$) ve medeni durumları ($\chi^2=8.880$ $p=0.003$) ile vajinal enfeksiyon arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken, eğitim düzeyi ($\chi^2=1.868$ $p=0.393$) ile vajinal enfeksiyon arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadı (Tablo 1).

Tablo 1. Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Tanımlayıcı Özelliklerinin Vajinal Enfeksiyonla İlişkisi (S=500)

Özellikler	Toplam		Vajinal Enfeksiyon				Anlamlılık
	s	%	Var		Yok		
	s	%	s	%	s	%	
Yaş*							
18-24	333	66.6	41	12.3	292	87.7	
25-31	39	7.8	5	12.8	34	87.2	
32-38	40	8.0	7	17.5	33	82.5	$\chi^2=4.068$
39 ve ↑	88	17.6	18	20.5	70	79.5	p=0.044
Eğitim düzeyi							
Okur yazar değil	144	28.8	25	17.4	119	82.6	
Okur yazar/ilköğretim	143	28.6	17	11.9	126	88.1	$\chi^2=1.868$
Ortaöğretim ve üstü	213	42.6	29	13.6	184	86.4	$p=0.393$
Medeni Durum							
Evli	169	33.8	35	20.7	134	79.3	$\chi^2=8.880$
Bekar	331	66.2	36	10.9	295	89.1	p=0.003

* yaş ortalaması 26.05±10.79 (Min:18 yaş, Max:64 yaş)

Mevsimlik tarım işçisi kadınların %39.2'sinin temiz içme ve kullanma suyuna ulaşamadığı, %56.0'sının ihtiyaç hissettiğinde tuvalete gidemediği ve %46.8'inin ihtiyaç hissettiğinde banyo yapamadığı bulunmuştur. Kadınların %60.6'sının 2-3 günde bir banyo yaptığı, %24.4'ünün leğen içinde oturarak banyo yaptığı ve %45.4'ünün adet döneminde kesinlikle banyo yapmadığı saptanmıştır. Mevsimlik tarım işçisi kadınların banyo/duş yapma şekli ($\chi^2=6.169$ $p=0.046$) ile vajinal enfeksiyon arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken, temiz içme ve kullanma suyuna sahip olma ($\chi^2=0.552$ $p=0.457$), ihtiyaç hissettiğinde tuvaletini yapabilme ($\chi^2=1.829$ $p=0.176$), ihtiyaç hissettiğinde banyo yapabilme ($\chi^2=0.507$ $p=0.477$), banyo yapma sıklığı ($\chi^2=0.665$ $p=0.717$) ve adet döneminde banyo yapma durumu ($\chi^2=0.892$ $p=0.640$) ile vajinal enfeksiyon arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Yaşam Koşulları ve Genel Hijyen Uygulamalarının Vajinal Enfeksiyonla İlişkisi (S=500)

Özellikler	Toplam		Vajinal Enfeksiyon				Anlamlılık
	s	%	Var		Yok		
	s	%	s	%	s	%	
Temiz içme ve kullanma suyu							
Var	304	60.8	46	15.1	258	84.9	$\chi^2=0.552$
Yok	196	39.2	25	12.8	171	87.2	$p=0.457$
İhtiyaç hissettiğinde tuvalete gidebilme							
Evet	220	44.0	26	11.8	194	88.2	$\chi^2=1.829$
Hayır	280	56.0	45	16.1	235	83.9	$p=0.176$
İhtiyaç hissettiğinde banyo yapabilme							
Evet	266	53.2	35	13.2	231	86.8	$\chi^2=0.507$
Hayır	234	46.8	36	15.4	198	84.6	$p=0.477$
Banyo yapma sıklığı							
Her gün	47	9.4	7	14.9	40	85.1	
2-3 günde bir	303	60.6	40	13.2	263	86.8	$\chi^2=0.665$
Haftada bir ve üzeri	303	60.6	24	16.0	126	84.0	$p=0.717$
Banyo/duş yapma şekli							
Ayakta	106	21.2	19	17.9	87	82.1	
Taburede oturarak	272	54.4	29	10.7	243	89.3	$\chi^2=6.169$
Leğende oturarak	122	24.4	23	18.9	99	81.1	p=0.046
Adet döneminde banyo							
Yapmayan	227	45.4	29	12.8	198	87.2	
Bazen yapan	177	35.4	26	14.7	151	85.3	$\chi^2=0.892$
Yapan	96	19.2	16	16.7	80	83.3	$p=0.640$

Mevsimlik tarım işçisi kadınların yarısından azının (%45.2) genito üriner temizliğini doğru şekilde önden arkaya doğru yaptığı ve %37.0'sinin genital bölge temizliğinde yaprak-taş vb. malzemeler kullandıkları belirlenmiştir. Katılımcıların %17.6'sının iç çamaşırını haftada bir ve daha uzun sürede değiştirdiği, %44.2'sinin pamuklu/penye iç çamaşırını kullandığı, %25.0'inin adet döneminde yıkanabilir bez kullandığı ve %23.6'sının günde bir veya daha az ped değiştirdiği saptanmıştır. Evli kadınların %74.3'ünün vajinal duş yaptığı, kadınların %20.6'sının daha önce vajinal enfeksiyon yaşadığı ve %14.2'sinin şu anda vajinal enfeksiyonu olduğu saptanmıştır. Mevsimlik tarım işçisi kadınların genital bölge temizliğinde kullandığı malzeme ($\chi^2=9.690$ $p=0.002$), iç çamaşırını değiştirme sıklığı ($\chi^2=9.235$ $p=0.026$), adet döneminde ped/bez değiştirme sıklığı ($\chi^2=16.804$ $p=0.001$) ve daha önce vajinal enfeksiyon yaşama durumu ($\chi^2=98.789$ $p=0.000$) ile mevcut vajinal enfeksiyon arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulundu. Mevsimlik tarım işçisi kadınların genital bölgeyi temizleme şekli ($\chi^2=2.121$ $p=0.346$), genital bölgeyi kurulama durumu ($\chi^2=0.631$ $p=0.427$), kullandıkları iç çamaşır türü ($\chi^2=1.488$ $p=0.475$), adet döneminde kullandıkları ped türü ($\chi^2=0.925$ $p=0.336$) ve vajinal duş yapma durumu ($\chi^2=1.134$ $p=0.287$) ile vajinal enfeksiyon arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Genital Hijyen Uygulamalarının Vajinal Enfeksiyonla İlişkisi (S=500)

Özellikler	Toplam		Vajinal Enfeksiyon				Anlamlılık
	s	%	Var		Yok		
	s	%	s	%	s	%	
Genital bölgeyi temizleme şekli							
Önden arkaya doğru	226	45.2	27	11.9	199	88.1	
Arkadan öne doğru	95	19.0	17	17.9	78	82.1	$\chi^2=2.121$
Rastgele	179	35.8	27	15.1	152	84.9	$p=0.346$
Genital bölge temizliği							
Su ve tuvalet kağıdı ile	315	63.0	33	10.5	282	89.5	$\chi^2=9.690$
Yaprak ve taş vb. kullanarak	315	63.0	38	20.5	147	79.5	$p=0.002$
Genital bölgeyi kurulama durumu							
Evet	183	36.6	23	12.6	160	87.4	$\chi^2=0.631$
Hayır	317	63.4	48	15.1	269	84.9	$p=0.427$
İç çamaşırını değiştirme sıklığı							
Hergün	85	17.0	13	15.3	72	84.7	
İki günde bir	190	38.0	18	9.5	172	90.5	
Haftada iki	137	27.4	29	21.2	108	78.8	$\chi^2=9.235$
Haftada bir ve üzeri	88	17.6	11	12.5	77	87.5	$p=0.026$
İç çamaşırını kumaşının türü							
Pamuklu/penye	221	44.2	33	14.9	188	85.1	
Sentetik	20	4.0	1	5.0	19	95.0	$\chi^2=1.488$
Karışık	259	51.8	37	14.3	222	85.7	$p=0.475$
Adet döneminde kullanılan ped türü							
Hazır ped	375	75.0	50	13.3	325	86.7	$\chi^2=0.925$
Bez	125	25.0	21	16.8	104	83.2	$p=0.336$
Günlük ped/bez sayısı							
Bir veya daha az	118	23.6	30	25.4	88	74.6	
İki kez	196	39.2	18	9.2	178	90.8	
Üç kez	125	25.0	15	12.0	110	88.0	$\chi^2=16.804$
Dört kez ve üzeri	61	12.2	8	13.1	53	86.9	$p=0.001$
Vajinal duş yapma (evli kadınlar s=175)							
Evet	130	74.3	30	23.1	100	76.9	$\chi^2=1.134$
Hayır	45	25.5	7	15.6	38	84.4	$p=0.287$
Daha önce vajinal enfeksiyon							
Evet	103	20.6	46	44.7	57	55.3	$\chi^2=98.789$
Hayır	397	79.4	25	6.3	372	93.7	$p=0.000$

4. TARTIŞMA

Tarım işçilerinin işe ait tehlikeler, yoksulluk, standart olmayan yaşam koşulları, göç, dil ve kültürel engeller, sağlık hizmetlerine erişimin engellenmesi sonucu ortaya çıkan sağlık sorunları, bulaşıcı hastalıklar, kimyasal ve böcek ilaçlarıyla ilgili hastalıklar, üreme ve çocuk sağlığı sorunları, yetersiz koruyucu bakım gibi çeşitli kültürel, çevresel ve sosyo-ekonomik sorunla baş etmek zorunda kaldıkları bilinmektedir (Nebioğlu ve ark., 2013; Hansen ve Donohoe, 2003).

Yaş ilerledikçe birçok hastalık etkeni ile karşılaşma riski artmaktadır. Araştırmada kadınların yaşı arttıkça genital enfeksiyon görülme oranının arttığı bulunmuştur. Benzer olarak genital enfeksiyon görülme

sıklığını sosyo-demografik özelliklere göre değerlendiren çalışmalarda yaş arttıkça genital enfeksiyon görülme oranının arttığı saptanmıştır (Cangöl ve Tokuç, 2013; Yağmur ve Ulukoca, 2009).

Araştırmada medeni durumun vajinal enfeksiyon görülmesinde etkili olduğu ve evli kadınlarda vajinal enfeksiyon görülme oranının bekarlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Her kadın vajinal enfeksiyon açısından risk altındadır ve cinsel ilişki vajinal enfeksiyonların görülme sıklığını arttırmaktadır (Cangöl ve Tokuç, 2013; Taşkın, 2015).

Gezici mevsimlik tarım işçisi kadınların çoğunluğunun (%57.4) eğitim düzeyi ilköğretim ve altında bulunmuştur. Araştırmamızla benzer olarak ülkemizde yapılan çalışmalarda mevsimlik tarım işçisi kadınların eğitim düzeyinin düşük olduğu bulunmuştur (Koyuncu ve ark. 2016; Kutlu ve Koruk 2014). Yurt dışında yapılan çalışmada da bulgularımızla benzer şekilde mevsimlik tarım işçilerinin eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğu belirtilmektedir (Anthony, 2008). Bu çalışmada eğitim düzeyine göre vajinal enfeksiyon görülme durumu değerlendirildiğinde, arada istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamasına karşın, vajinal enfeksiyonun en fazla (%17.4) okur-yazar olmayan grupta görüldüğü tespit edilmiştir (Tablo 1). Bulgularımızı destekler şekilde eğitim düzeyinin vajinal enfeksiyon görülme durumunu etkilemediğini bulan çalışma mevcuttur (Cangöl ve Tokuç, 2013). Bulgularımızın tersine Yağmur ve Ulukoca eğitim düzeyinin vajinal enfeksiyon görülme durumunu etkilediğini ve eğitim seviyesi düşük olan kadınlarda daha fazla genital enfeksiyon görüldüğünü bulmuştur (Yağmur ve Ulukoca, 2009).

Bu araştırmada gezici mevsimlik tarım işçisi kadınların %39.2'sinin temiz suya ulaşamadığı, temiz içme ve kullanma suyuna sahip olduğunu belirtenlerin büyük bir çoğunluğunun işveren tarafından getirilen su tankından içme ve kullanma suyu aldığı gözlemlenmiştir. Kaya ve Özgülner tarım işçilerinin yaşam koşullarını değerlendirdiği çalışmada işçilerin temiz içme suyuna sondaj veya tulumbadan ulaştıklarını, kullanabilecekleri özel bir banyo ve tuvalet alanı olmadığını saptamıştır (Kaya ve Özgülner, 2015). Mevsimlik gezici tarım işçilerinin genel sorunlarına ek olarak bu alanda çalışan kadınların insanca barınma, kadın ve erkek tuvalet-banyolarının ayrı olmaması ve yeterli hijyen koşullarının sağlanamaması gibi özel sorunları bulunmaktadır. TBMM Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporuna göre mevsimlik tarım işçileri arasında en mağdur kesimin kadınlar olduğu belirtilmektedir. Kadınların yaşam ve hijyen koşullarının yetersizliği nedeniyle yaşadıkları sağlık sorunlarının erkeklere göre çok daha fazla olduğu belirtilmektedir (TBMM, 2015). Bu araştırma da tarım işçisi kadınların yaklaşık yarısının ihtiyaç hissettiğinde banyo yapamadığı ve yarısından fazlasının ise ihtiyaç hissettiğinde uygun şartlar olmadığından tuvalete gidemedikleri saptanmıştır. Meclis Araştırma Komisyonunun 2015 raporu sonuçlarımızı destekler niteliktedir (TBMM, 2015).

Bu çalışmada kadınların büyük çoğunluğunun (%70.0) haftada en az 2-3 kez banyo yaptığı ve banyo sıklığının vajinal enfeksiyon görülme oranını etkilemediği bulunmuştur. Benzer olarak kadınların %71.0'inin haftada 2-3 kez banyo yaptığı belirtilmiştir (Yağmur, 2007). Sonucumuzun tersine Yağmur ve Ulukoca çalışmasında banyo sıklığının genital enfeksiyon görülmesinde etkili olduğunu ve banyo sıklığı azaldıkça enfeksiyonun arttığını bulmuştur (Yağmur ve Ulukoca, 2009). Sonucumuzla benzer şekilde banyo sıklığının genital enfeksiyon görülme oranını etkilemediğini bulan çalışma sonuçları mevcuttur (Süt, 2016). Kadınların yarısından fazlası taburede oturarak banyo yapmaktaydı ve bu grupta vajinal enfeksiyon görülme oranı diğer şekillerde banyo yapanlardan anlamlı düzeyde daha düşüktü. Bulgularımızın tersine kadınların vajinal enfeksiyona yakalanma riskinin tabureye oturarak banyo yapanlarda daha fazla olduğunu ve bunun yetersiz tabure hijyeninden kaynaklanabileceğini belirten çalışmalar da mevcuttur (Dalbudak ve Bilgili, 2013; Süt, 2016).

Genital hijyen, üreme sağlığının korunmasında anahtar rol oynamaktadır. Bununla birlikte, genital hijyen uygulamaları kadınları cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili hastalıklara karşı hassas hale getirebilir (Hamed, 2015). Araştırmada kadınların sadece %45.2'sinin genital bölgeyi önden arkaya doğru temizledikleri, büyük bir çoğunluğunun ise bu temizliği yanlış bir biçimde yaptığı görülmektedir. Bu çalışma da genital bölgeyi temizleme şekli ile vajinal enfeksiyon arasında fark bulunmamıştır. Bulgularımızla uyumlu olarak genital bölgeyi temizleme şekli ile vajinal enfeksiyon arasında anlamlı farkın olmadığını saptayan çalışma mevcuttur (Cangöl ve Tokuç, 2013). Bunun yanında bulgularımızın tersine genital akıntı şikayetiyle polikliniğe başvuran kadınların %62.4'ünün tuvalet sonrası genital bölge temizliğini yanlış şekilde arkadan öne doğru yaptığını ve genital bölge temizliği ile genital enfeksiyon görülmesi arasında fark bulan çalışmada mevcuttur (Daşıkın ve ark., 2015). Yağmur ve Ulukoca da yanlış perine temizliğinin genital enfeksiyon görülme oranını artırdığını saptamıştır (Yağmur ve Ulukoca, 2009).

Genital bölge temizliğinde mikroorganizmaların üremesine zemin hazırlayabilecek bir ortamın oluşmaması açısından tuvalet sonrası bölgenin uygun materyallerle temizlenmesi ve kurulanması gerekir. Bu çalışma da kadınların tuvalet hijyenine ilişkin uygulamalarına bakıldığında çalışma alanında ki imkanlar doğrultusunda %36.6'sının perine temizliğini bahçe/tarlalardan edindiği yaprak veya taş gibi materyallerle

yaptığı ve bu grupta vajinal enfeksiyon görülme oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Cangöl ve Tokuç (2013) çalışmalarında katılımcıların %66.5'inin genital bölge temizliğini su ve tuvalet kağıdı ile yaptığını ve genital enfeksiyon görülme oranının su ve taharet bezi kullananlarda daha yüksek olduğunu bildirmiştir (Cangöl ve Tokuç, 2013). Hijyenik ve tek kullanımlık malzeme ile yapılan perine temizliği genital enfeksiyonların önlenmesinde oldukça etkilidir.

Hijyenik açıdan pamuklu iç çamaşırı kullanımı ve iç çamaşırlarının her gün değiştirilmesi genital sağlık için istenen bir davranıştır. Çalışmamızda katılımcıların %44.2'sinin pamuklu/penye iç çamaşırı kullandıkları ve %17.6'sının haftada bir veya daha uzun sürede iç çamaşırı değiştirdiği saptanmıştır. Literatürde jinekoloji polikliniğine başvuran yaklaşık on kadından sekizinin pamuklu/penye iç çamaşırı kullandığı ve yaklaşık beş kadından üçünün iç çamaşırlarını her gün değiştirdiği belirtilmektedir (Cangöl ve Tokuç, 2013). Karatay ve Özvarış (2006) kadınların %79.2'sinin pamuklu iç çamaşırı kullandığını ve %35.8'inin iç çamaşırlarını her gün değiştirdiğini saptamıştır (Karatay ve Özvarış, 2006). Literatür sonuçları bulgularımızdan oldukça yüksek oranda pamuklu/penye iç çamaşırı kullanımı ve daha sık değişim oranı göstermektedir. Bu farkın gezici tarım işçisi kadınların uygun yaşam koşullarına sahip olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada pamuklu ve sentetik iç çamaşırı kullanan kadınlar arasında vajinal enfeksiyon görülmesi açısından anlamlı bir fark bulunmazken, iç çamaşırını haftada iki kez değiştirenlerde vajinal enfeksiyon görülme oranının yüksek olduğu saptanmıştır. Bulgularımızla benzer şekilde pamuklu ve sentetik iç çamaşırı kullanma ile genital enfeksiyon görülmesi arasında fark olmadığını bulan çalışma mevcuttur (Cangöl ve Tokuç, 2013). Bulgularımızı destekler şekilde iç çamaşırını 2-3 günde bir ve üzerinde değiştiren kadınların her gün değiştirenlere göre daha fazla genital enfeksiyon yaşadığı (Özkan ve Demir 2002; Yağmur ve Ulukoca, 2009). vajinal enfeksiyon geçiren kadınların pamuklu iç çamaşırı kullanma oranlarının daha düşük olduğu ve bu kadınların daha az sıklıkla iç çamaşırı değiştirdikleri belirtilmektedir (Hamed, 2015).

Menstruasyon dönemiyle birlikte vulvo-vajinal bölgede fizyolojik ve mikrobik bazı değişiklikler meydana gelmekte, menstrual kan içeriği ve vajenin bozulmuş florası hastalık için risk oluşturmaktadır (Taşkın, 2015; Yağmur, 2007). Bu nedenle adet döneminde hijyen uygulamaları daha da önem kazanmaktadır. Araştırmada kadınların adet döneminde kullandıkları ped türü incelendiğinde dört kadından birinin yıkanabilir bez kullandığı ve yaklaşık dört kadından birinin bez yada pedi günde bir kez ya da daha az değiştirdiği saptanmıştır. Daşıkın ve ark., (2015) bizim sonuçlarımızdan daha yüksek olarak kadınların %56.8'inin bez kullandığını bildirmiştir (Daşıkın ve ark., 2015). Bu araştırmada bez/ped kullanma durumu ile vajinal enfeksiyon görülmesi arasında anlamlı bir fark bulunmazken, ped/bez değiştirme sıklığı yetersiz olanlarda vajinal enfeksiyon görülme oranının yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuçlarımızla benzer olarak menstruasyon sırasında kullanılan materyal ile genital enfeksiyon arasında ilişki olmadığını bulan çalışma mevcuttur (Cangöl ve Tokuç, 2013). Sonuçlarımızla benzer olarak adetin yoğun günlerinde <4 ped değiştirmenin genital enfeksiyon görülme oranını artırdığı belirtilmiştir (Süt, 2016).

Vajinal duş uygulaması, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de farklı kültürlere sahip kadınlar arasında geçmişten günümüze varlığını sürdürmekte ve genital hijyenin bir parçası olarak düşünülmektedir. Oysa vajinal duş kadın sağlığını ilgilendiren çoğu olumsuz durumun sebebi olarak görülmektedir (Okumuş ve Demirci 2014; Yağmur ve Ulukoca, 2009). Bu araştırmada evli kadınların %74.3'ünün vajinal duş yaptığı ve vajinal duş yapma alışkanlığı ile vajinal enfeksiyon arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Ülkemizde yapılan çalışmalarda kadınların %57.2-98.0'inin vajinal duş yaptığı saptanmıştır (Cangöl ve Tokuç, 2013; Karatay ve Özvarış, 2006; Yağmur, 2007). Literatürde bu konuda farklı bulgular mevcuttur. Bulgularımızla benzer şekilde Süt (2016) vajinal duş yapanlar ile yapmayanlar arasında genital enfeksiyon açısından anlamlı bir fark bulunmadığını belirtirken (Süt, 2016), bulgularımızın tersine vajinal duş yapan kadınlarda genital enfeksiyonun yıkamayanlara göre daha fazla görüldüğünü saptayan çalışmalar mevcuttur (Cangöl ve Tokuç, 2013; Yağmur ve Ulukoca, 2009).

Araştırmada yaklaşık beş kadından birinin daha önce vajinal enfeksiyon yaşadığı, %14.2'sinin şu anda vajinal enfeksiyonu olduğu ve daha önce vajinal enfeksiyon yaşama durumu ile tekrar vajinal enfeksiyon görülmesi arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Jinekoloji polikliniğine başvuran kadınların %37.1-%50.4'ünün vajinal enfeksiyon şikayeti olduğu belirtilmiştir (Cangöl ve Tokuç, 2013; Daşıkın ve ark., 2015). Kahramanmaraşta yapılan bir çalışma da kadınların %85.5'inin anormal vaginal akıntından şikayet ettiği bulunmuştur (Okumuş ve Demirci, 2015). Bu çalışmada vajinal enfeksiyonun diğer çalışmalara göre daha az görülmesinin nedeni çalışmanın toplumsal temelli olması, kadınların çoğunluğunun genç yaşta ve bekar olmasından kaynaklanmaktadır. Daha önce vajinal enfeksiyon geçiren kadınlarda yeniden enfeksiyon yaşanması ise kadınların yaşam koşulları ve hijyen alışkanlıklarındaki yetersizlik yanında yeterli tedavinin alınmamasından kaynaklanmıştır olabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevsimlik gezici tarım işçilerinin yaşam koşullarında yetersizlikler (özellikle temiz içme- kullanma suyu, banyo ve tuvalet ihtiyaçlarını karşılamada) saptanmıştır. Ayrıca yaşam koşullarındaki yetersizlik yanında kadınların hijyen alışkanlıklarında da yetersizlik ve yanlışlıklar olduğu saptanmıştır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda mevsimlik gezici tarım işçilerinin yaşam koşullarının ve koruyucu sağlık hizmetlerinin (temiz içme-kullanma suyu, atıkların uzaklaştırılması, üreme sağlığı hizmetleri, sağlık eğitimi ve hizmetleri) güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu hizmetlerin sunumu sektörler arası işbirliği (sağlık ve yerel yönetimler) gerektirmektedir. Özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan sağlık personelinin ve yerel yönetimlerin dikkati bu konuya çekilmelidir.

KAYNAKÇA

- ANTHONY M, (2008). "Health Needs of Migrant And Seasonal Farmworkers", *Journal of Community Health Nursing*, S.25(3), ss. 153-160.
- CANGÖL Eda, TOKUÇ Burcu (2013). "Jinokoloji Polikliniğine Başvuran Kadınlarda Genital Enfeksiyon Sıklığı ve Genital Hijyen Davranışları", *F.N. Hemşirelik Dergisi*, S. 21(2), ss. 85-91.
- DALBUDAK Selma, BİLGİLİ Naile (2013). "GATA Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniğine Başvuran Kadınların Genital Hijyen Davranışları ve Bu Davranışların Vajinal Enfeksiyona Etkisi", *Gülhane Tıp Dergisi*, S. 55(4), ss. 281-87.
- DAŞIKAN Zeynep, KILIÇ Bedriye, BAYTOK Cemile, KOCAİRİ Havva, KUZU Seher. (2015). "Genital Akıntı Şikayetiyle Polikliniğe Başvuran Kadınların Genital Hijyen Uygulamaları", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, S. 4(1), ss. 113-124.
- EJDER APAY Serap, ÖZDEMİR Funda, NAZİK Evşen, POTUR Dilek, HADIMLI Aytül, TANRIVERDİ Derya, AKTAŞ Songül, ÖZORHAN Elif Yağmur, SAKAR Tuğçe, DOĞAN MERİH Yeliz, ALACA Cemile, YURTTAŞ Afife. (2014). "Yedi Farklı İldeki Kadınların Genital Hijyen Davranışlarının Belirlenmesi: Çok Merkezli Kesitsel Bir Çalışma", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, S. 17(4), ss. 245-252.
- GEÇGİN Ercan (2009). "Ankara-Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 1(1), ss. 3-35.
- HAMED AG. (2015). "The Impact Of Genital Hygiene Practices On The Occurrence Of Vaginal İnfection And The Development Of A Nursing Fact Sheet As Prevention Massage For Vulnerable Women", *IOSR Journal of Nursing and Health Science*, S. 4(6), ss. 55-64.
- HANSEN E, DONOHOE M. (2003). "Health Issues Of Migrant And Seasonal Farmworkers", *J Health Care Poor Underserved*, S. 12(2), ss.153-164.
- KAHYAOĞLU SÜT Hatice (2016). "18-49 Yaş Arası Kadınlarda Genital Hijyen Davranışları İle Genital Enfeksiyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *DÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 6(1), ss. 8-13.
- KARATAY Gülnaz, ÖZVARIS Şevkat Bahar (2006). "Evaluation of Applications Regarding The Genital Hygiene of Women Living in Barrel Houses Within A Region Existing A Health Center", *Journal of Cumhuriyet University School of Nursing*, S. 10(1), ss.7-14.
- KAYA Mehmet, ÖZGÜLNAR Nuray (2015). "Mevsimlik (Gezici/Geçici) Tarım İşçilerinin İki Yerleşim Birimindeki Yaşam Koşulları ve Sağlık Durumlarına Niteliksel Bakış", *Türk J Public Health*, S. 13(2), ss.115-126.
- KORUK İbrahim (2010). "İhmal Edilen Bir Grup: Göçebe Mevsimlik Tarım İşçileri", *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Ekim-Aralık, ss. 18-22.
- KOYUNCU T, METINTAS S, AYHAN E, OZ F, BUGRUL N, GOKLER ME. (2016). "Evaluation Of Reproductive Health Criteria in Seasonal Agricultural Workers: A Sample From Eskisehir", *Turkey Rural and Remote Health*, S. 16(1), ss.1-9.
[http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/D%C3%BCnyadan/d%C3%BCnyadan_12%20\(1\).pdf](http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/D%C3%BCnyadan/d%C3%BCnyadan_12%20(1).pdf)
- KUTLU Seher, KORUK İbrahim (2014). "Göçebe Mevsimlik Tarım İşçileri: Sağlıkla İlişkili Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Faktörler", *Türk J Public Health*, S.12(2), ss.80-90.
- Mevsimlik Tarım İşçileri, Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sağlığını Geliştirme Programı. 2011-2015.
- NEBİOĞLU Melike, AKBABA Sırrı, KABALCIOĞLU Feray, EROĞLU Yüksel, GÜLTEKİN Mücahit (2013). "Mevsimlik Tarım İşçilerinde Doğum Sonrası Depresyon Riskini Yordayan Etkenlerin İncelenmesi", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, S. 14(4), ss.325-332.
- OKUMUŞ Filiz, DEMİRCİ Nurdan (2015). "Kırsal Bölgede Yaşayan Kadınların Vajinal Akıntı Durumunda Sağlık Arama Davranışları", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, S. 18(3), ss.204-213.
- OKUMUŞ Filiz, DEMİRCİ Nurdan (2014). "Türkiye'de Vajinal Duş Gerçeği", *F. N. Hemşirelik Dergisi*, S. 22(1), ss.53-62.
- ÖZKAN S, DEMİR Ü. (2002). "15-49 Yaş Doğurgan Çağ Kadınlarda Vajinitis Tanılamasında Hemşirenin Etkinliğinin Belirlenmesi ve Vajinite Neden Olan Etkenlerin İncelenmesi". *Sağlık ve Toplum*, S. 12(4), ss.54-61.
- Tarımda Mevsimlik İşçi Göçü Türkiye Durum Özeti, Mevsimlik İşçi Göçü İletişim Ağı (Miga) (2012).
- TAŞKIN Lale (2015). *Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği: Üreme Sistemi Enfeksiyonları ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar*. XI. Baskı. Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık, ss. 585-607.
- TEMEL Münire, METİNOĞLU Meryem (2007). "2Tekirdağ İline Bağlı I ve IV Nolu Sağlık Ocaklarına Başvuran 15-49 Yaş Kadınlarda Genital Hijyen Uygulamalarının İncelenmesi", *İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi*, S. 15(59), ss. 91-99.
- Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Türkiye 2015. <http://www.tuik.gov.tr>
- TBMM (2015), "Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Yasama Dönemi: 24, Yasama Yılı: 5, Sıra Sayısı: 716.
- YAĞMUR Yurdagül (2007). "Malatya İli Fırat Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan 15-49 Yaş Kadınların Genital Hijyen Davranışları", *Kor Hek*, S. 6(5), ss.325-30.
- YAĞMUR Yurdagül, ULUKOCA Neşe (2009). "Gebe Kadınların Genital Hijyen Uygulamalarının Değerlendirilmesi", *İ. Ü. F. N. Hemşirelik Dergisi*, S. 17(3), ss.184-189.
- YILDIRAK Nurettin, GÜLÇUBUK Bülent, GÜN Sema, OLAN Emine, KILIÇ Mehmet (2003). "Türkiye'de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları", TARIM-İŞ yayınları, Ankara.